

Verlag informatieronde gemeente Montferland

Op 18 maart 2026 hebben de gemeenteraadsverkiezingen plaatsgevonden. Dit moment is het startpunt van een nieuwe bestuursperiode in de gemeente Montferland.

Opdracht:

In de opdracht die door u als raad is vastgesteld, is mij gevraagd om als verkenner gesprekken te voeren met alle partijen en daarbij de mogelijkheden te verkennen welke geschikt worden geacht voor het vormen van een stabiele coalitie die:

- een programma oplevert dat richting geeft aan de opgaven voor Montferland in deze bestuursperiode (2026-2030)
- een stabiel college kan vormen voor de komende vier jaren.

Werkwijze:

Voor deze verkenning zijn de volgende uitgangspunten meegegeven:

1. De verkenner spreekt tenminste eenmaal vertrouwelijk en in beslotenheid met twee vertegenwoordigers van iedere partij.
2. Van elk gesprek wordt een gespreksverslag opgeleverd op hoofdlijnen. Na verificatie door de gesprekspartners wordt het verslag (vertrouwelijk?) toegevoegd als bijlage in het eindverslag.
3. De verkenner brengt een openbaar, schriftelijk verslag uit van haar bevindingen over welke samenstelling het meest kansrijk wordt hierachter behoefte van de formatiefase
4. In een openbare vergadering zal de verkenner verslag doen van haar bevindingen
5. De griffier ondersteunt het proces en verzorgt de verslaglegging.

Verkenningfase

Voor mijn opdracht heb ik me breed georiënteerd. Zo heb ik alle verkiezingsprogramma's doorgenomen en andere ondersteunende documenten die behulpzaam zijn om een goed beeld te kunnen vormen van het politieke speelveld in Montferland. Deze opdracht was voor mij een mooie ontdekkingsreis in Montferland. Ik dompelde me niet alleen onder in de lokale democratie. De autoritjes en treinreizen naar Didam leerden mij ook veel over de schoonheid van de omgeving. Een prachtig station met goede aansluitingen in Didam, gratis parkeren in het dorp en natuurlijk uitspanning Jan & Jan voor een lekkere cappuccino en werkplek. Niks mis met de gastvrijheid hier, sterker nog, ik ga het straks nog missen!

Ik mocht gesprekken voeren, waarbij ik veel openheid heb mogen ervaren. Dat waren stuk voor stuk mooie gesprekken met bevlogen en betrokken mensen, met een groot hart voor de gemeente Montferland en de inwoners. Ik zag passie, bezieling en de behoefte om het goede te doen voor Montferland en haar inwoners.

Op maandag 30 maart heb ik kennisgemaakt met diverse leden van alle fracties en heb ik een eerste gesprek gevoerd met de burgemeester, Anne-Marie Fellingner en de griffier, Denise ter Horst. Afgesproken is, is dat de griffier in de rol van secretaris de verkenner

zal ondersteunen in dit proces. Vervolgens zijn op vrijdag 3 april gesprekken gevoerd met Freddy van Dijken en Mark Heebing van D66, met Rob Mos en Marco Robben van Helder en met John Teunissen en Paul Berntsen van Een Montferland. Op woensdagavond 8 april werd gesproken met Martin Som en Jos Berntsen van de VVD, met Toon Schepers en Jeanette Derksen van Lokaal Belang Montferland, met Merel Balduk en Chiel Polman van het CDA en met Johan Hoeben en Tim Engelaar van de PVV. Tenslotte sprak ik op vrijdag 10 april met Jenneke Laurens en Henk Groote van Lijst Groot Montferland en met Rinaldo van Londen en Ingrid Wolsing van de PvdA. De gesprekken werden gevoerd op basis van een gespreksleidraad.

Alle partijen kregen tijdens de gesprekken dezelfde vragen voorgelegd:

1. Wat zijn uw belangrijkste overwegingen bij uw voorkeurssamenstelling van de toekomstige coalitie?
 - Wat is uw voorkeurssamenstelling?
 - Zijn er blokkades richting bepaalde fracties of personen?
 - Wat verstaat u onder een stabiel college?
2. Wat ziet u als de belangrijkste aandachtspunten voor het coalitieakkoord?
 - Wat zijn de vijf belangrijkste opgaven?
 - Op welke punten verwacht u overeenstemming? En op welke niet? Bij welke fracties wel en niet?
 - Zijn er breekpunten?
3. Hoe kijkt u naar ene vruchtbare samenwerking tussen raad en college in de komende raadsperiode?
 - Wat vraagt dat van de raad?
 - Wat vraagt dat van het college?
4. Wat geeft u mij nog mee voor het vervolgproces?

Overwegingen en voorkeurssamenstelling

Alle partijen hebben in alle vertrouwelijkheid hun visie, standpunten en ideeën gedeeld. Ook was er ruimte voor aanvullende informatie of vragen. Van alle gesprekken zijn gespreksverslagen gemaakt. De twee gesprekspartners per partij hebben de verslagen kunnen inzien en voor akkoord teruggezonden.

Op basis van deze eerste gespreksronde tekende zich een eerste beeld af wat nodig is om een stabiele coalitie te vormen. Vrijwel alle partijen gaven aan dat de basis van een stabiele coalitie ligt bij het CDA en VVD aangevuld door andere partijen. Over de vraag welke partij of partijen aanvullend kunnen zijn, liepen de meningen uiteen, waarbij iedereen aangaf dat een meerderheid van 13 zetels belangrijk is, om resultaten te kunnen boeken.

Geen van de partijen is voorstander van een raadsakkoord, gezien de ervaringen uit het verleden. Het heeft, naar ieders smaak, niet gebracht waar men op hoopte. Er zijn te weinig resultaten geboekt en het heeft niet bijgedragen aan meer dualisme. Op de vraag

of fracties in één woord kunnen omschrijven wat een stabiele coalitie of stabiel college zou zijn kwamen de woorden ‘team’ en ‘teamgevoel’ en ‘vertrouwen’ vaak terug. Ook werden ‘verantwoordelijkheid’, ‘leveren’, ‘samen’ en ‘samenwerking’ genoemd. Eén partij gaf zelfs aan dat het wel saai mocht zijn. Saai, in de zin van: als de politiek saai is, worden de besluiten genomen en wordt er geleverd. Inwoners horen zo min mogelijk te merken van de politiek. Zodat ze kunnen wonen, werken en recreëren in alle rust. ‘Dan hebben we het goed gedaan’, aldus een politieke partij. Het was ook een reflectie op de afgelopen periode waarin ‘teveel politiek gedoe’ het beeld van Montferland bepaalde.

Opgaven

Eensgezindheid lijkt er ook te zijn als het gaat om de opgaven die opgepakt dienen te worden. Alle partijen zijn voorstander van het bouwen aan de woningvoorraad, al leggen sommige partijen daarbij duidelijk accenten bij de zogenaamde regeling 30-30-30. Ook is de realisatie van het IKC een wens van alle partijen, waarbij aandacht wordt gevraagd door sommige partijen voor de financiering, integraliteit en de verkeerscirculatie. Ook de beproefde spreidingswet kwam in de gesprekken terug. Niet de vraag óf maar de manier waarop deze wet uitgevoerd dient te worden maakt dat partijen elkaar nog eens diep in de ogen mogen kijken. Alleen de PVV heeft aangegeven geen uitvoering te willen geven aan deze wet. Behalve de uitvoering van de spreidingswet, lijken er geen breekpunten of blokkades in de weg te staan in een vruchtbare samenwerking, zo voor het oog. Leefbaarheid, gezonde kernen, goede en betaalbare zorg, een verantwoord huishoudboekje of een positieve regiopositie: alle partijen hebben het beste voor met Montferland en haar inwoners. Kortom, over de vraag ‘wat willen we bereiken’, lijkt vooralsnog consensus te bestaan. Wél ligt er een duidelijke blokkade op inhoud van de partijen richting de PVV, in de acceptatie van de spreidingswet.

Samenwerking

In de eerste gesprekrunde kwamen niet alleen de mogelijke blokkades op inhoud op tafel, maar ook belemmeringen in het samenwerken. Bij het doorvragen naar voorkeursamenstellingen van coalities werden de varianten die op tafel gelegd werden nadrukkelijk gelegd naast de lat van betrouwbaarheid en stabiliteit. Daarmee werd niet zozeer gekeken naar het ‘zijn’ van personen, maar vooral naar gedrag dat nodig is voor het samenstellen van een stabiele coalitie en een stabiel college. Ik vind het belangrijk om dat steeds als uitgangspunt te benoemen. De woorden ‘houding’ en ‘gedrag’ resoneerden vaak. Net zoals ‘bestuursstijl’ en ‘moreel kompas’. Er wordt, op z’n zachtst gezegd, nogal verschillend gedacht over de bestuursstijl van de ander, over de manier van politiek bedrijven en het moreel kompas van de ander. Elke partij lijkt daar zijn eigen opvatting over te hebben. Net zoals er verschil van mening is over hoe diverse rollen ingevuld dienen te worden. Of je nu wethouder bent of raadslid. Er bestaan nogal wat meningen over de ander. En kennelijk zijn ervaringen uit het verleden geen garantie voor de toekomst. Er wordt vooral naar de ander gekeken, bijvoorbeeld in de rol van fractievoorzitter. Of in de rol van raadslid of wethouder. Er werden nogal wat kwalificaties uitgedeeld aan de tafel door vrijwel alle partijen. Kwalificaties over het functioneren van wethouders, raadsleden en fractievoorzitters. Dat, in combinatie met verschillende inzichten over rolzuiverheid, maakt het samenspel van raad, college en

ambtelijke organisatie in Montferland diffuus en een grote uitdaging. En om deze reden is de vorming van een stabiele coalitie en college best een complexe aangelegenheid. Ik kom daar bij mijn aanbevelingen op terug. Want daar liggen ook kansen.

Vruchtbare samenwerking raad en college

Wat vraagt dat dan van de raad? Of van het college? Meermalen kwam het woord dualisme op tafel. Bij doorvragen van mijn kant, over wat dat dan is, werden diverse opties verwoord. De behoefte van één is om, vanuit de positie van de raad, meer aan de voorkant betrokken te worden bij voorstellen. Ruimte voor de raad om eigenstandig een oordeel te vormen en niet alle voorstellen dicht te timmeren. Gun de oppositie ook ruimte. Meer samenwerken om vanuit gezamenlijkheid en opdrachtgeverschap de beste besluiten te nemen. In de gemeenteraad in Montferland lijken de raadsvergaderingen nog te vaak op het willen winnen van het spel, een wedstrijd, in plaats van het nemen van besluiten op basis van het uitwisselen van argumenten. Het college heeft vertrouwen en goed opdrachtgeverschap vanuit de raad nodig en omgekeerd vraagt dit van het college het besef dat zij niet werkt voor de coalitie, maar de raad als geheel, vanuit een open houding. Dat vraagt van de raad om vertrouwen richting college. Geen afbrandcultuur, maar soms ook als raad even op je handen gaan zitten.

Vervolgproces

Tenslotte gaven alle partijen nadrukkelijk aan zich constructief op te willen stellen aankomende vier jaar, ongeacht het vervolgproces en los van welke coalitie dan ook. Nadrukkelijk werd meegegeven om, bij de uitwerking van een akkoord ook maatschappelijke partners en stakeholders, zoals dorps- en buurtverenigingen te betrekken.

Proces

Op basis van een eerste inventarisatie van mogelijkheden hebben vervolgens op 16 april, 21 april, 29 april, 5 mei, 6 mei, 19 en 20 mei verdiepende gesprekken plaatsgevonden met CDA, VVD en diverse andere partijen. Dit met het doel om te onderzoeken in hoeverre een stabiele coalitie samen te stellen is op basis van onderling vertrouwen. Daarbij is steeds gekeken naar welk type bestuur men wenselijk acht, de punten die van belang zijn voor het op te stellen akkoord, de beoogde personele samenstelling van een college en de positie van verschillende fracties op deze punten. Van deze verdiepende sessies zijn nadrukkelijk geen verslagen gemaakt, steeds in goede afstemming met de aanwezige partijen. Wel zijn de sessies steeds afgesloten met een samenvatting van het gesprek en vervolgfafspraken, met goedkeuring van de partijen die op dat moment aan tafel zaten. Steeds werd ook nadrukkelijk afgesproken dat voornoemde bijeenkomsten een vertrouwelijk karakter hadden. Tussentijds is de burgemeester op de hoogte gehouden van de voortgang van het verkenningsproces.

In de vastgestelde opdracht voor het bestuursvormingsproces is afgesproken dat het proces vertrouwelijk is en een besloten karakter heeft, met op voorhand vastgestelde

openbare communicatiemomenten. Een dergelijk proces vraagt ook rust en ‘op je handen gaan zitten’ en wachten. Of zoals psychiater Dirk de Wachter recent schrijft in zijn nieuwste boek ‘Wachten’. Hij pleit voor wachten als daad, een pleidooi voor bedachtzaamheid. Tegenover de hijgerigheid van alledag. Dat bleek geen sinecure in Montferland. Naar mate de tijd verstreek nam het ongeduld toe. En daarmee ook de roddels en achterklap die op het digitale bordje van de verkenner belandden. De vooraf afgesproken vertrouwelijkheid bleek goed te werken zolang een belang van een willekeurige partij op tafel lag, in welke fase dan ook. Vertrouwen komt te voet en gaat te paard. Ook hier in Montferland. Om die reden heb ik als verkenner er bewust voor gekozen om het proces gefocust te houden aan tafel en op de daar gemaakte afspraken. Daar ligt wat mij betreft ook een uitdaging voor alle partijen in Montferland, en wat mij betreft ook een vervolgstap.

Tenslotte, in de opdracht is afgesproken om de gesprekken plaats te laten vinden op een locatie in Montferland. De eerste gesprekken met alle partijen hebben plaatsgevonden in het (overigens prachtige!) gemeentehuis in Montferland. Hoewel uw verkenner na ongeveer zes gesprekken nog steeds verdwaalde op weg naar het koffieapparaat, deed dat niets af aan de prima locatie. Toch kozen we, in goed overleg, om de verdiepende sessies plaats te laten vinden op een locatie in Arnhem. Dat had een praktische reden: goed bereikbaar en daardoor qua tijd goed in te passen. Daarnaast was een andere, niet gemeentelijke setting, ook verfrissend om op een andere manier naar elkaar te leren kijken.

Advies

Op basis van de gevoerde gesprekken en verdiepende sessies kom ik tot de volgende bevindingen en adviseer ik een coalitie van CDA, VVD, PvdA en LBM voor Montferland. Deze samenstelling van partijen kan rekenen op een meerderheid in de raad. Ook hebben deze partijen vertrouwen in elkaar uitgesproken en acht ik deze coalitie dermate betrouwbaar en stabiel dat de opdrachten en opgaven, waar Montferland voor staat in deze bestuursperiode, met kennis, kunde en voortvarendheid opgepakt kunnen worden. Daarbij heb ik diverse afwegingen gemaakt bij het zoeken naar het zoeken van afwegingsfactoren. Laat ik maar duidelijk zijn: alle partijen in Montferland zijn lokaal verankerde partijen. Ze verschillen qua principes, maar het belang van wat goed is voor Montferland is bepalend, ook al verschillen de principes. En dat hoort ook in een lokale democratie. Vruchtbare samenwerking hangt niet af van wie de meeste stemmen heeft gehaald en wie niet. Je zou daarmee de inwoners die gekozen hebben voor een bepaalde partij tekort doen. Vruchtbare samenwerking gaat niet over winnaars, maar vooral over relaties. Niet de kwantiteit telt, maar de kwaliteit. En daarmee bedoel ik de waarde van vertrouwen en stabiliteit. Dat motiveert mijn keuze voor deze partijen, binnen de mij gegeven tijd.

Wat die opdrachten en opgaven betreft adviseer ik deze partijen om in de formatiefase een akkoord op te leveren op de thema's:

- Woningbouw
- Werken en economie
- Opvang vluchtelingen

- Bedrijfsvoering
- Sociaal Domein

Hoewel mijn opdracht als verkenner niet gaat over de invulling van deze genoemde thema's, is mijn advies om ook de partijen die niet deelnemen aan de coalitie uit te nodigen om input te leveren voor het op te stellen akkoord. Daarnaast adviseer ik de aanstaande coalitie om nadrukkelijk te kiezen voor twee separate thema's, namelijk een zogenaamde 'vrije ruimte' en 'bestuurscultuur'. Daarom twee aanbevelingen van mijn kant.

Vrije ruimte

In de gesprekken die ik voerde hoorde ik vaak de behoefte langs komen om niet alles dicht te timmeren vanuit college richting raad, of vanuit coalitie richting oppositie. Natuurlijk, er moet ruimte zijn voor constructieve afspraken over majeure onderwerpen. Daar zit ook de behoefte aan betrouwbaar zijn. Dat is ook nodig. En daar hoef je niet over te discussiëren, of je nu in de coalitie zit of niet. Maar, besturen doe je ook samen, juist in de raad. Het zou mooi zijn als de raad, vanuit het collectief en opdrachtgeverschap, een paar thema's of onderwerpen kan aandragen die van belang zijn voor Montferland of wellicht vanuit een partij. Neem dierenwelzijn. Of wellicht een ander initiatief. Geef elkaar bij deze thema's de ruimte om te oefenen. Zie het als een oefening om samen, op basis van argumenten, een besluit te nemen over een dergelijk thema. Met wisselende meerderheden. Gun elkaar dat.

Bestuurscultuur

Mijn tweede aanbeveling gaat over de gewenste bestuursstijl, ook wel bestuurscultuur. Montferland heeft een vrij roerige bestuursperiode achter de rug en ik merk een sterke behoefte aan wat ik maar gewoonweg 'rust, reinheid en regelmaat' noem. Om die reden gun ik u allen, of u nu in de coalitie plaatsneemt of in de oppositie, een alinea in het op te stellen akkoord over de gewenste bestuurscultuur. Neem de tijd (rust!) om te doordenken wat van u verwacht wordt vanuit uw rol als raadslid, fractievoorzitter of wethouder. Dat gaat over rolzuiverheid. Maak daar afspraken (reinheid!) over met elkaar en leg vast hoe je die afspraken met elkaar naleeft en hoe je elkaar aanspreekt. En laat je ook aanspreken. Luister naar de ander, dan hoor je ook wat de ander zegt. Dat gaat ook over kopjes koffie drinken, over de muren van een coalitie heen. Maak met elkaar een Montferlandse agenda waarin je vastlegt (regelmaat!) wat je mag verwachten van de wethouders, die werken voor de hele raad, wat wethouders nodig hebben van de raad. Welke afspraken maak je als het niet lekker loopt? En houd daarbij voor ogen dat u nooit groter bent dan uw partij of uw gemeente. Laat uw ego's lekker thuis en kijk steeds, met deze agenda, hoe u de mooie gemeente Montferland en haar inwoners kunt dienen. Want dat is waar jullie inwoners op rekenen. En waar jullie het voor doen.

Tenslotte, de vraag naar en de behoefte aan een stabiel bestuur is er eentje van lange adem. Een periode van leren, vallen en weer opstaan. Ook dat is realistisch besturen. U hoeft dat niet alleen te doen. Of alleen het wiel uit te vinden. Gun u zelf goed ondersteuning daarbij. Die dagelijkse ondersteuning is er, en dat heb ik gezien, vanuit de ambtelijke organisatie. De medewerkers van Montferland verdienen daarbij alle respect.

Maar, neem de vrijheid om u deskundig te laten begeleiden bij de uitdagingen zoals ik die geschetst heb hierboven. Aan uw motivatie om de gemeente en haar inwoners te dienen, zal het niet liggen. Maar een steuntje in de rug en een beetje wind in de zeilen maakt uw werk mooier en kundiger.

Grote dank, tenslotte, aan mijn secretaris, Denise ter Horst. Fijn dat ik over jouw deskundigheid, kennis en organisatievermogen kon beschikken. Montferland mag zich gelukkig prijzen met jouw aanwezigheid en rol. Het was fijn samenwerken!

Beste leden van de raad, dit advies gaat over u allemaal, ongeacht de uitkomst. Ik wens u allen wijsheid toe bij de plaats die u inneemt in dit proces en het ambt dat u vervult. Dat gaat over coalitie en oppositie heen. U draagt een gezamenlijke verantwoordelijkheid ten dienste van uw mooie gemeente. Ik wens u daarbij oog voor elkaar toe, een luisterend oor en zicht op mooie resultaten.